

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie egzekucyjnej wierzyciela Banku P. S.A. z siedzibą

w W. - Oddział w T.

przeciwko dłużnikom K. B. i B. B.

przy uczestnictwie skarżących: R. M., H. M. i CMS G. D. sp. z o.o. z siedzibą w K.

na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 12 czerwca 2008 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w T.

postanowieniem z dnia 22 stycznia 2008 r., sygn. akt [...],:

"1. Co decyduje o przyłączeniu się wierzyciela do egzekucji z nieruchomości w warunkach art. 927 k.p.c., a w szczególności czy dla jego zaistnienia zachodzi konieczność dokonania ponownego zajęcia nieruchomości na rzecz tego wierzyciela, czy też zajęcie pierwotnie dokonane jest skuteczne także wobec wierzyciela przyłączającego się do egzekucji ?

2. Jeżeli wymogiem przyłączenia się do egzekucji z nieruchomości jest jej ponowne zajęcie na rzecz wierzyciela

przylączającego się, to czy warunkiem koniecznym zajęcia jest dokonanie w księdze wieczystej kolejnego wpisu o wszczęciu egzekucji (wpisu o przylączeniu się kolejnego wierzyciela), o którym mowa w art. 924 k.p.c., czy też wystarczające dla bytu zajęcia jest skierowanie do dłużnika wezwania, na które wskazuje art. 923 k.p.c. ?

3. Czy - w przypadku istnienia wymogu ponownego zajęcia nieruchomości na rzecz wierzyciela przylączającego się - o dopuszczalności skierowania egzekucji do nieruchomości, a tym samym o ocenie formalnej poprawności zajęcia, decyduje stan własności rzeczy ujawniony w księdze wieczystej na chwilę zajęcia nieruchomości w stosunku do dłużnika w następstwie doręczenia mu wezwania, o którym mowa w art. 923 k.p.c., czy też rozstrzygające jest to, kto jest właścicielem rzeczy w dacie powzięcia wiadomości o zajęciu przez osobę nabywającą nieruchomość od dłużnika, tj. osobę trzecią w rozumieniu art. 925 § 2 k.p.c. ?

4. Czy rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu w następstwie przylączenia się do egzekucji kolejnego wierzyciela w trybie art. 927 k.p.c. jest bezskuteczne w rozumieniu art. 930 § 1 k.p.c. w stosunku do wierzyciela przylączającego się, jeżeli przylączenie się do egzekucji z nieruchomości nie było ujawnione w księdze wieczystej i nabywca rzeczy o nim nie wiedział ?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Przedstawione zagadnienie prawne nasunęło się Sądowi Okręgowemu w T. przy rozpoznawaniu zażalenia wierzyciela na postanowienie Sądu Rejonowego w B. z dnia 26 października 2007 r. Postanowieniem tym Sąd Rejonowy w wyniku rozpoznania trzech skarg na czynności komornika, wniesionych przez dłużników K. B. i B. B. oraz osoby trzecie - CMS G. D. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w K. oraz H. M. i R. M. m. in. polecił komornikowi sądowemu przy Sądzie Rejonowym w B. umorzenie części postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie Km [...] - w zakresie egzekucji z nieruchomości położonej w B. przy ul. B., składającej się z działki nr 6925/22, z nieruchomości składającej się z działek nr 6925/21 i nr 6925/19 oraz z nieruchomości położonej w B. – P., składającej się z działek o nr 6925/14 i nr 6925/30. Sąd ten uznał, że wobec nabywców tych nieruchomości CMS G. D. spółki z o.o. oraz małżonków M., wnioskodawca nie może powołać się na skuteczne zajęcie tych nieruchomości, dokonane wcześniej na rzecz innych wierzycieli, skoro w księdze wieczystej nie został dokonany wpis o przyłączeniu się wnioskodawcy do egzekucji. Sąd Rejonowy uznał, że zajęcie ważne jest tylko dla tych wierzycieli, dla których go dokonano. W przypadku przyłączenia się do egzekucji z nieruchomości kolejnego wierzyciela - na rzecz przyłączającego się wierzyciela konieczne jest dokonanie nowego zajęcia. Komornik realizuje ten obowiązek przez złożenie wniosku o dokonanie wpisu o przyłączeniu się tego wierzyciela do toczącej się egzekucji z nieruchomości. Wpis do księgi wieczystej wzmianki o wszczęciu egzekucji (przyłączeniu się do niej) przez określonego wierzyciela zgodny jest z treścią art. 925 § 1 k.p.c. i ujawnia nie tylko fakt wszczęcia postępowania egzekucyjnego z nieruchomości, lecz także zakres przedmiotowy i podmiotowy prowadzonej egzekucji. Dopiero odnotowanie wszystkich wierzycieli uczestniczących w egzekucji i wszystkich egzekwowanych roszczeń zapewnia odzwierciedlenie w księdze wieczystej rzeczywistego stanu nieruchomości.

Sąd pierwszej instancji odrzucił koncepcję przyjmującą, że pierwsze ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości, ujawnione w księdze wieczystej, jest skuteczne dla kolejnych, przyłączających się do egzekucji wierzycieli. Zaznaczył, że słabości tego poglądu ukazały się w rozpoznawanej sprawie - pierwsze postępowanie egzekucyjne zostało umorzone i na podstawie

postanowienia komornika doszło do wykreślenia wpisu ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji, co umożliwiło dłużnikowi zbycie nieruchomości. W rezultacie Sąd Rejonowy uznał skargi nabywców nieruchomości za zasadne. Nieskuteczność zajęcia nieruchomości względem aktualnych jej właścicieli wyłącza zastosowanie art. 930 § 1 k.p.c. i kontynuowanie egzekucji. Ponowne wszczęcie egzekucji może nastąpić dopiero po uznaniu przez sąd odrębnym postępowaniu bezskuteczności zbycia nieruchomości w stosunku do wierzyciela – Banku P. S.A., bądź po ustaleniu skuteczności zajęcia w stosunku do nabywców.

Wierzyciel zaskarżył postanowienie Sądu Rejonowego zażaleniem w omówionej wyżej części, zarzucając naruszenie przepisów, polegające na wydaniu orzeczenia niezgodnie z treścią skargi, niewyjaśnienie wszystkich okoliczności sprawy, a w szczególności treści wzmianki nr 3753-7/04 z 2004 r., wpisanej do ksiąg wieczystych nr 71685, 71686 i 85554 oraz rozpoznanie skargi wniesionej po terminie. We wnioskach domagał się o uchylenie zaskarżonego postanowienia w części nakazującej organowi egzekucyjnemu umorzenie egzekucji z nieruchomości.

Sąd Okręgowy w T., przedstawiając powołane na wstępie zagadnienie prawne, wskazał, że w doktrynie prawa i orzecznictwie prezentowane są rozbieżne stanowiska co do istoty przyłączenia się wierzyciela do egzekucji z nieruchomości, momentu, w którym przyłączenie następuje, formy przyłączenia i koniecznych czynności wierzyciela oraz organu egzekucyjnego, a wreszcie skutków przyłączenia w stosunku do osób trzecich. Wypowiedzi te nie zawierają, zdaniem sądu pytającego, gruntowej analizy instytucji przyłączenia się wierzyciela do toczącej się egzekucji z nieruchomości. Sąd Okręgowy w obszernym i szczegółowym wywodzie przedstawił swój punkt widzenia, opowiadając się zdecydowanie za koncepcją skuteczności pierwszego zajęcia połączonego z dokonaniem wpisu ostrzeżenia do ksiąg wieczystych również w stosunku do wierzyciela przyłączającego się i podważając potrzebę dokonywania kolejnych wpisów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasada niezawisłości sądów, wyrażona w art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, zakłada podległość sędziów tylko Konstytucji i ustawom. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 30 kwietnia 1999 r., III CZP 62/98 (OSNC 1999, nr 10, poz. 166), instytucja pytań prawnych przewidziana w art. 390 § 1 k.p.c. stanowi odstępstwo od powyższej zasady, zgodnie bowiem z art. 390 § 2 k.p.c. sądy związane są w danej sprawie poglądem prawnym Sądu Najwyższego wyrażonym w podjętej uchwale. Nakazuje to stosowanie przy wykładni art. 390 § 1 k.p.c. reguły wykładni ścisłej, bez sięgania do argumentów celowościowych.

Na podstawie omawianego przepisu sąd drugiej instancji uprawniony jest do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego, jeżeli stwierdzi występowanie w sprawie poważnych wątpliwości prawnych, których wyjaśnienie niezbędne jest dla rozstrzygnięcia sprawy. Wykazanie, że wątpliwości takie ujawniły się w przedkładanej sprawie jest obowiązkiem sądu formułującego pytanie i wymaga przeprowadzenia analizy dotychczasowego orzecznictwa i judykatury. Dopiero ustalenie, że nauka i orzecznictwo nie wyjaśniają należycie występujących kontrowersji prawnych, uzasadnia podjęcie się ich rozwiązania przez Sąd Najwyższy w drodze uchwały.

Argumentem przemawiającym za udzieleniem odpowiedzi nie jest dążenie do uzyskania wsparcia Sądu Najwyższego dla jednoznacznie sformułowanego przez sąd drugiej instancji stanowiska co do właściwej wykładni przepisów stosowanych przy rozpoznawaniu zażalenia (por. np. w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2002 r., III CZP 30/02, nie publ., postanowienia z dnia 29 listopada 2005 r., III CZP 102/05, nie publ. oraz postanowienia z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 156/07, nie publ.).

Podjęcia uchwały nie uzasadnia także sam fakt rozbieżności między przyjmowanymi w orzecznictwie i piśmiennictwie koncepcjami rozwiązania przedstawionego problemu, jeżeli w wyniku stosowania procedur ujednolicających orzecznictwo można uznać, że jeden z poglądów stał się dominujący, a przeciwko jego zasadności sąd pytający ani glosatorzy nie przytoczyli nowych, nieuwzględnionych przy jego rozstrzygnięciu i zarazem istotnych argumentów

prawnych, podważających jego trafność (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 103/07, nie publ.).

Zagadnienie prawne, które przedstawił Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie sprowadza się do podnoszonych od dawna w piśmiennictwie i znajdujących odbicie w orzecznictwie wątpliwości w interpretacji art. 927 k.p.c. w zw. z art. 930 § 1 k.p.c. związanych z potrzebą i znaczeniem dokonania w księdze wieczystej wpisu o przyłączeniu się kolejnego wierzyciela do toczącego się postępowania egzekucyjnego z nieruchomości. Rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego w tej materii doprowadziły do przedstawienia przez skład zwykły składowi powiększonemu tego Sądu zagadnienia następującej treści: Czy dla wywołania skutków prawnych wobec osoby trzeciej, wynikających z art. 925 § 1 k.p.c. i art. 930 k.p.c. w związku z art. 927 k.p.c. w stosunku do kolejnego wierzyciela, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu, niezbędne jest ujawnienie w dziale III księgi wieczystej, prowadzonej dla zajętej nieruchomości, wzmianki o przyłączeniu się tego wierzyciela do toczącej się egzekucji z nieruchomości, o której mowa w § 42 ust. 1 pkt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbioru dokumentów (Dz.U. Nr 102, poz. 1122 ze zm.)? W uchwale z dnia 6 listopada 2007 r. (III CZP 93/07, Biul. SN 2007, nr 11, poz. 7) skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego przyjął, że wierzyciel, który przyłączył się do postępowania egzekucyjnego, może powołać się wobec osoby trzeciej na skutki zajęcia nieruchomości tylko wtedy, gdy dokonano w księdze wieczystej wpisu o przyłączeniu lub złożono wnioski do zbioru dokumentów, chyba że osoba trzecia wiedziała o przyłączeniu. Uchwale nie nadano wprowadzić rangi zasady prawnej, niemniej z uwagi na jej podjęcie przez powiększony skład wyrażony w niej pogląd, należy uznać za akceptowany przez Sąd Najwyższy kierunek wykładni omawianych przepisów.

Sąd Okręgowy zaznaczył w uzasadnieniu przedstawianego zagadnienia, że stanowisko wyrażone w powołanej uchwale jest mu znane, jednak niesłusznie ocenił, iż nie rozwiązuje ono wszystkich problemów istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Uchwała zawiera kompleksową ocenę przepisów mających zastosowanie w tej sprawie, natomiast rozważanie zagadnień o naturze teoretycznej, jeżeli nie jest niezbędne do zajęcia stanowiska w kwestii wykładni

określonego przepisu, nie należy do zadań Sądu Najwyższego, lecz jest domeną nauki prawa.

W konsekwencji nie zachodzą podstawy do podjęcia uchwały w trybie art. 390 § 1 k.p.c., bowiem przedstawione zagadnienie w zakresie, w jakim niezbędne jest do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd pytający, zostało już jednoznacznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie, a ponadto treść uzasadnienia Sądu Okręgowego wskazuje, że ma on w tej sprawie i wyrobiony pogląd co do kierunku interpretacji wskazanych w pytaniu przepisów. Fakt, że kierunek ten jest niezgodny z koncepcją wykształconą w orzecznictwie Sądu Najwyższego, nie stanowi dostatecznego motywu podjęcia uchwały. Zasadą jest bowiem, że sąd drugiej instancji samodzielnie dokonuje wykładni przepisów prawa stosowanych przy rozpoznawaniu przedstawionego mu środka odwoławczego.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.